17e JAARGANG — No. 50 — 10 SEPT. '37

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:5

Onder redactie van Prof. Dr K. SCHILDER, Kampen.

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Ds R. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Ds E. T. v. d. Born, Helpman (Gr.); Ir B. ter Brugge, Almelo; Dr K. J. Cremer, Kampen; Dr R. J. Dam, Kampen; Dr A. C. Drogendijk, Dordrecht; Ds D. van Dijk, Groningen; Drs D. J. Galle, Kampen; Mevr. G. Gilhuis—Smitskamp, Mijdrecht; Dr J. H. Hagenbeek, Zwolle; Ds J. van Herksen, Ermelo; A. Janse, Biggekerke; Dr P. Jasperse, Leiden; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr E. D. Kraan, Vlaardingen; A. Kuiper, Utrecht; Ds C. Lindeboom, Amsterdam; Dr J. v. d. Linden, Zeist; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Drs Joh. Luijkenaar Francken, Rotterdam; Mevr. J. M. Th. Luijkenaar Francken—Schreuder, Rotterdam; Ds F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Ds A. Ringnalda, Ermelo; P. J. Risseeuw, 's-Gravenhage; C. Rijnsdorp, Rotterdam; A. Schilder, 's-Gravenhage; Dr G. K. Schoep, 's-Gravenhage; Ds R. Schippers, Wanswerd; Ds J. Smelik, 's-Gravenhage; Drs H. Smilde, Groningen; Drs H. Smitskamp, 's-Gravenhage; Ds N. Streefkerk, Wolvega; D. Stroo, Bussum; J. Strikwerda, Zeist; Prof. Dr C. van Til, Philadelphia, Pa.; Dr J. Thijs, Zwolle; Ds C. Veenhof, Haarlem; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Ds M. Vreugdenhil, Meliskerke; Ds F. de Vries, 's-Gravenhage; Ds J. de Vries, Tilburg; Ds J. D. Wielenga, Franeker; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan: Prof. Dr K. SCHILDER, Vloeddijk 101, Kampen.

Drukkers-Uitgevers: OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes. Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: ƒ2.50 per halfjaar bij vooruitbetaling. Voor 't Buitenland ƒ7.50 en voor Ned.-Indië ƒ6.— per jaar. Advertentiën: 25 ct. per regel. — Losse nummers ƒ0.15.

INHOUD: Hoofdartikel: Het Bellamy-Stelsel. I. — Jungfrau im Abendlicht. — Uit de Schrift: Nemen, niet graaien. (1 Cor. 10:26.) — Kerkelijk Leven: De vergelijking in de gemeene-gratie-leer, IV. „Een tijd, om...." Rosenberg en de Duitsche prijs. „Voetius over het gezag der Synoden". Aan de Kerkeraden der Geref. Kerken. — Even Parkeeren: Miskenden. — Pop. Wet. Schetsen: Uit het Martyrium van Guido de Brès, III. — Uit de Historie: Een zakelijk „persoonlijk woord" van Calvijn aan Caroli. — Lit. en Kunst: De strijd om de Zuiderzee. — Uit de Buitenl. Kerken: De nood der Kerk in Duitschland. — Persschouw. — Kerknieuws.

HOOFDARTIKEL

Het Bellamy-Stelsel.

I.

De menschen, die na het intreden van de zonde, leven buiten het licht van Gods bijzondere openbaring, op de aarde, die „doornen en distelen" voortbrengt, kunnen vooral tweeërlei houding aannemen tegenover de maatschappelijke ellende en de jammerlijke ontwrichting, die zij dagelijks aanschouwen en waarmee zij zelf misschien in sterke mate hebben te worstelen.

Zij kunnen er van uitgaan dat er aan deze „bezeten wereld" toch niets te veranderen valt en dat de dag van morgen nog slechter zal zijn dan de dag van heden; zij kunnen denken dat er geen belangrijke verbeteringen verwacht mogen worden: zooveel eeuwen is men op deze wereld reeds bezig met het invoeren van hervormingen, zooveel plannen zijn reeds aan de hand gedaan en er is toch niets van terecht gekomen!

Maar zij kunnen ook droomen van betere verhoudingen in de toekomst, van een ideaal-staat, die eens komen zal en waartoe de omstandigheden vanzelf zullen leiden; zij kunnen er ook rotsvast van overtuigd zijn, dat eens de dag zal aanbreken waarop de menschheid volkomen tevreden zal zijn met haar lot, als alle wenschen en verlangens vervuld zijn in de samenleving, die op een anderen grondslag is opgebouwd. Tot deze laatste groep moet de man gerekend worden, wiens naam boven deze artikelenreeks staat afgedrukt en over wiens stelsel wij iets willen zeggen: Bellamy.

* * *

De Amerikaan Edward Bellamy schreef in het jaar 1887 een boek dat uitkwam onder den titel: „Looking Backward" („Terugblik") en dat vrij spoedig in Hollandsche vertaling verscheen onder den titel: „In het jaar 2000". Na de verschijning van dezen „staatsroman" kwam Bellamy tot de overtuiging, dat hij in één boek lang niet genoeg over zijn „staat der toekomst" had kunnen zeggen en dat nog vele onderwerpen niet behandeld waren. Daarom gaf hij kort voor zijn dood (1898) een soort vervolg op „Looking Backward", dat tot titel droeg: „Equality" en dat eveneens in het Hollandsch verscheen: „Gelijkheid voor allen".[1])

Beide boeken, maar vooral het eerste, maakten geweldig opgang. Men beweert zelfs dat de boeken van Bellamy na de „Negerhut van Oom Tom" in het laatst van de 19de eeuw het meest gelezen werden.[2]) Druk na druk verscheen in bijna alle moderne talen. Later verflauwde de belangstelling voor deze boeken echter even snel, als ze aanvankelijk gestegen was.

In de laatste jaren grijpt men echter weer gretig naar de boeken van Bellamy en gaat men zich verdiepen in de uitvoerbaarheid en de consequenties van zijn stelsel. Er werd hier te lande opgericht de INTERNATIONALE VEREENIGING „BELLAMY", terwijl in Zuid-Afrika en in Amerika soortgelijke organisaties in het leven werden geroepen. De Vereeniging in Nederland geeft een veertiendaagsch tijdschrift uit: „Bellamy Nieuws", waarvan in Jan. 1937 de vierde jaargang reeds loopende was. Voorts worden er vergaderingen belegd tot verbreiding van de Bellamy-gedachte en plaatselijke afdeelingen gevormd. Zelfs de Radio is reeds benut om propaganda voor het Bellamy-stelsel te maken.[3])

Nieuwe drukken zijn noodig om in de vraag naar Bellamy's boeken te kunnen voorzien, terwijl brochures en vlugschriften verspreid worden om breede volksgroepen in te lichten over doel en streven van de Bellamy-beweging.

Waaruit is deze meerdere belangstelling te verklaren, nadat de boeken van Bellamy reeds geheel en al op den achtergrond waren gekomen?

De Bellamy-Vereeniging meent dat de „oorzaak daarvoor gezocht moet worden in den weerklank die andere bewegingen vonden, die met scherpere middelen hun doel trachten te bereiken, en die tot meer actieve daden opwekten"[4]).

Doch er zijn stellig ook andere factoren aan te geven die stimuleerend gewerkt hebben.

Om het bedrijfsleven op gang te houden heeft de Overheid zich moeten bemoeien met verschillende kwesties in deze jaren van crisis, waarmee zij zich in normale tijden allicht niet zou hebben ingelaten. Deze staatsbemoeiing is door Bellamy in zijn boeken heel sterk op den voorgrond gesteld. Bij hem doet de staat alles en regelt de staat alles.

Nu van Regeeringswege steeds meer moest worden ingegrepen in de laatste jaren om het land voor ondergang te behoeden, ligt het voor de hand dat tengevolge van deze gewijzigde omstandigheden de bodem werd toebereid om de Bellamy-gedachte opnieuw wortel te doen schieten.

Al wordt er dus meer over het Bellamy-stelsel gesproken dan enkele jaren geleden, dit zou ons misschien er nog niet toe hebben gedrongen in een weekblad als „De Reformatie" over dit stelsel te gaan schrijven, als er niet op zulk een eigenaardige manier propaganda voor de Bellamy-gedachte gemaakt werd.

Immers, „de Vereeniging draagt een zuiver academisch karakter, met uitsluiting van eenige politieke strekking of inmenging in regeeringszaken. Bij deze doelstelling plaatst de vereeniging zich op een absoluut standpunt, waardoor het aan haar leden is verboden bij het voeren van propaganda of op vergaderingen in verband staande met het doel van de Vereeniging, regeeringen, of personen, noch eenige partij, groep of beweging aan te vallen of te verdedigen."[5])

De Bellamy-beweging is er inderdaad van overtuigd dat het stelsel dat door haar gepropageerd wordt, ook voor Christenen, die leven bij het Woord Gods, aanvaardbaar is. „De menschen, groepen en partijen die thans elkander bestrijden, trachten wij naar elkander toe te brengen, door een economische oplossing te geven die voldoet aan de idealen van alle partijen. Wij geven den ethisch denkenden een economisch stelsel, waarbij het mogelijk is hun theorieën van broederschap en menschenliefde in practijk te brengen."[6])

En vol vreugde wordt het verzekerd dat de beweging snel groeit en haar leden telt „in alle rangen en standen, onder iedere religieuse, politieke en ethische richting!"[7]).

Nu de zaken zóó staan, moeten wij het als onze roeping beschouwen, ook dit stelsel te toetsen aan het Woord Gods om te mogen weten of het werkelijk door christenen geaccepteerd kan worden. (1 Joh. 4:1—3.)

* * *

Voordat wij nu het stelsel als geheel en verschillende onderdeelen ervan gaan onderzoeken bij het licht van de Heilige Schrift, is het wellicht gewenscht, vooral met 't oog op degenen, die van de boeken van Bellamy of van de brochures van de Bellamy-beweging nog geen kennis namen, een korte uiteenzetting te geven van de wijze waarop

1) Gebruikt worden voor deze artikelen o.m.: In het jaar 2000, 8ste druk 1936 en Gelijkheid voor allen, 1935; beide uitgaven van Gebr. E. en M. Cohen, Amsterdam.

2) Voorbericht, In het jaar 2000.

3) Donderdag 18 Juni sprak de heer M. H. van der Stijl voor de A.V.R.O.-microfoon over: Bellamy en zijn boodschap voor dezen tijd.

4) Voorbericht, In het jaar 2000.

5) Mr P. IJssel de Schepper. De Bellamygedachte en de Bergrede, bl. 45.

6) Mr P. IJssel de Schepper, a.w. bl. 46.

7) Economische gelijkheid, Uitgave van de Internationale Vereeniging Bellamy Centrale voor Nederland, blz. 4.

Jungfrau im Abendlicht.

Tot blozens toe omhecht aan weeke wolkendracht
Beeft zij in 't zonnelicht om eigen kuische pracht,
Als weet ze zelv', hóe schoon door GOD zij werd gedacht.

Zij weet — in nood: kristal, dat in het vuur gaat branden
Maar niet vervliet. Hoe hijgend heet zijn nu die randen,
Die kermen, nóg omhoog, om d' oogst van alle landen...

De geest, nu stil gezet tot nauw vermoede zuchten,
Verlost te zijn, wil naar dien vuren bergtop vluchten
En spellen 't eeuwig Woord in sneeuwvervroren luchten.

JAN DE MARÉ.

Bellamy zijn „Staat der Toekomst" heeft beschreven.

Bellamy's boeken zijn, zooals gezegd, staatsromans.

Niet streng wetenschappelijk, maar populair heeft deze Amerikaan het beeld van de toekomst willen beschrijven. Blijkbaar heeft van het begin af aan, bewust de bedoeling voorgezeten om het geheele volk te interesseeren voor zijn inzichten op economisch gebied, en niet alleen die kleine groep van personen, die zich krachtens hun beroep met economische vraagstukken inlaten. [8])

De romantische omlijsting van deze economische droombeelden is vrij spoedig weergegeven.

De hoofdpersoon in beide boeken is een zekere Julius West, geboren in het jaar 1857. Op dertigjarigen leeftijd, in 1887 dus, is hij de eenige nakomeling van een rijke familie. Over een groot vermogen en een kapitaal heerenhuis heeft hij de vrije beschikking. Zijn verloofde is Edith Bartlett, eveneens een meisje uit de gegoede kringen van Boston, West's geboorteplaats. Deze jonge menschen hebben reeds het besluit genomen om in het huwelijk te treden en de opdracht tot het bouwen van een nieuw huis voor het jonge paar is reeds verstrekt.

De werkstakingen, die toen — evenals thans! — in de bouwvakken in Amerika aan de orde van den dag waren, brengen telkens ernstige stagnatie teweeg, zoodat het met den bouw van de nieuwe woning niet erg vlot en de datum van de huwelijksvoltrekking telkens moet worden verschoven.

Terwijl West zich geducht ergert over de stakingen, leeft hij intusschen alleen in de ouderlijke woning met zijn bediende Sawyer, een kleurling. Het huis, waarin West woont is te oud en te ongezellig om het met zijn aanstaande vrouw, die zoo veel meer comfort gewend is, te kunnen bewonen, maar het heeft toch iets vóór, boven het nieuwe heerenhuis dat gebouwd wordt. Julius West, die erg veel last heeft van slapeloosheid, heeft zijn slaapkamer diep in den grond, onder de fundamenten laten metselen. Op een vernuftige manier is het vertrek tegen brand en inbraak beschermd, terwijl een ventilator voor versche lucht zorgt.

In dit vertrek, waar absoluut geen stadslawaai doordringen kan, pleegt West den slaap te zoeken. Hierin slaagt hij echter nog niet altijd. In dat geval laat hij een hypnotiseur halen, Dr Pillsbury, die hem in een diepen slaap kan brengen, waaruit hij slechts door een tegenovergestelde hypnotische behandeling gewekt kan worden. Deze laatste behandeling kan niet alleen door den hypnotiseur, maar ook door den bediende van West worden verricht.

In den avond van 30 Mei 1887 oordeelt West het noodig den hypnotiseur te laten komen. Deze vertelt hem, dat hij een vacante practijk in een andere stad zal overnemen en daartoe nog dienzelfden avond zal vertrekken. Omdat de bediende West wel uit zijn hypnotischen slaap zal kunnen wekken, levert dit geen bezwaar op. Dien nacht wordt het huis van West door brand totaal verwoest. Sawyer, de bediende, komt om het leven, van West zelf geen spoor. Daar alle kennissen, zelfs Edith, van het bestaan van de brandvrije kluis, West's slaapkamer, onkundig zijn, en de hypnotiseur van den brand niets vernoemt, meent men dat ook West is omgekomen.

Na 113 jaar, in het jaar 2000 dus, wordt Julius West wakker. Dr Leete, een rustend geneesheer in Boston, laat in dat jaar een nieuw laboratorium in zijn tuin bouwen. De arbeiders ontdekken bij het graafwerk een kamer en het gelukt den dokter West uit zijn verdooving op te wekken. De dokter is voorloopig zijn gastheer. Wonderlijk genoeg blijkt West bij nader onderzoek terecht te zijn gekomen bij het nageslacht van zijn vroegere verloofde. Edith, de dochter van Dr Leete, is de achterkleindochter van Edith Bartlett, de verloofde van West in 1887. Deze laatste is tenslotte met een anderen man in het huwelijk getreden, nadat zij 13 jaar over haar Julius heeft getreurd. In het gezin van Dr Leete wordt de man van zooveel geslachten terug, met blijdschap opgenomen en — moet het nog gezegd worden? — al spoedig heeft West het hart van de jonge Edith veroverd!

Groote veranderingen hebben zich in deze 113 jaar voltrokken in Boston.

De verbaasde West ontdekt dat hij in een geheel nieuwe wereld is binnengetreden, een wereld, die grondig verschilt van die waarin hij vroeger leefde.

Het geld is afgeschaft; economische gelijkheid voor alle menschen is er in de plaats gekomen van armoede en rijkdom van vroeger. Deze omwenteling heeft ook gevolgen gehad voor het huwelijksleven, voor den levensduur van den mensch, voor ziekten en misdaden en voor heel veel andere dingen meer.

Elken dag komt West met nieuwe dingen in aanraking en Dr Leete leidt hem stap voor stap de nieuwe wereld binnen. Zoo komt hij langzamerhand op de hoogte van het leven in den nieuwen staat en ontdekt hij door vergelijking met de periode waarin hij vroeger leefde, de voordeelen van de nieuwe maatschappelijke orde.

* * *

8) Economische Gelijkheid, blz. 1.

Een vraag die hier opkomt en die beantwoord dient te worden, is deze: moet het mogelijk geacht worden op goede gronden zulk een toekomststaat te ontwerpen? Kan een mensch, zoo moeten wij vragen, kan een gewoon mensch — laat hij dan al een „ziener" genoemd worden — met afdoende zekerheid vaststellen hoe de ontwikkeling van het wereldgebeuren zijn zal en wat er in het jaar 2000 geschieden zal? Het antwoord daarop, moet voor degene, die den Bijbel houdt voor Gods onfeilbaar Woord, volstrekt ontkennend luiden.

Een mensch kan nooit een toekomstbeeld schilderen, dat met de werkelijkheid volkomen in overeenstemming zal zijn. Men heeft wel geprobeerd den gang der geschiedenis tot in verre tijden weer te geven en men heeft zich wel allerlei gedachten gevormd over de toekomst en in de juistheid daarvan geloofd. Er zijn er zelfs velen die het gewaagd hebben een ideaalstaat te schetsen: Bellamy staat hierin niet alleen. Hij is slechts een van de velen. Reeds de Grieksche wijsgeer Plato heeft ons in zijn boek over den Staat een sociale-toekomst-roman gegeven. Thomas Morus heeft zijn „Utopia" ontworpen en zoo zijn er anderen geweest, die met min of meer genialiteit een staatsroman hebben geschreven, waarin de toekomst wordt vastgesteld. Door deze veelheid van „zieners" wordt echter tegelijk de zwakheid van hun producten gedemonstreerd. De sociale profeten zijn het geenszins met elkander eens. [9]) Ieder gaat weer uit van andere grondgedachten, ieder heeft weer een eigen kijk op de ontwikkeling van de sociale toestanden.

Wat de oorzaak daarvan is? Deze bestaat hierin, dat niemand de toestanden waarin menschen en volken verkeeren, geheel naar zijn idee zal kunnen regelen. Hoe scherpe kijk hij ook hebben mag op de verhoudingen in het menschenleven en op de krachten die daarin werken; hoe helder inzicht hij ook bezitten mag in de verschuivingen en bewegingen in het volksleven, toch zal geen enkele sociale profeet met zekerheid de toekomst kunnen voorspellen, Want de geschiedenis is niet een optelsom van een aantal getallen, zoodat tenslotte een cijferreeks ontstaat waarvan het totaalbedrag reeds vastgesteld kan worden nog voordat alle getallen van de reeks zouden zijn ingevuld. Maar God werkt in de geschiedenis naar „Zijn gemaakt bestek" en Hij is wonderlijk van raad en groot van daad. Hij kan door de menschen nooit nagerekend en in elk geval nooit vóórgerekend worden.

Leerzaam is het hier te denken aan de Openb. van Johannes, het boek der toekomst van de kinderen Gods. Daarin wordt ook gesproken over de maatschappelijke vraagstukken zooals deze zich in de toekomst aan de menschen zullen voordoen. Doch in de mededeelingen daarover heeft „God met opzet gapingen aangebracht, opdat wij zouden verstaan, dat bij alle geloof aan de waarachtigheid van het voorzegde, toch ook valt te rekenen op het verrassende element, op het onbekende, onvermoede, het onberekenbare [10])". En als Bellamy niettemin in de toekomst blikt en daarbij aankondigt den tijd waarop het geld zal zijn afgeschaft en de concurrentiestrijd en vele andere dingen daartoe, dan vermaant Gods Woord ons aan dergelijke voorspellingen geen geloof te hechten. Wij kunnen hetgeen Johannes op Gods bevel verzegeld heeft (Openb. 10:4) niet bekend maken, en de zegels niet verbreken.

Max Scheler heeft van soortgelijke voorspellingen als Bellamy gedaan heeft, gezegd, dat „ze even lichtvaardig waren, als die van den man, die den dood van een reus zou aankondigen, alleen reeds op grond van het feit, dat een mug den reus op den neus was gaan zitten" [11]). Hoewel deze toekomstbeelden daarmee wel scherp veroordeeld worden, hebben wij aan het eenvoudige Woord van God reeds genoeg. En dat zegt ons onomwonden dat de studeerkamerwijsheid van mannen als Bellamy nooit „d'altoos wijze raad des Heeren" kan doorgronden of opzij zetten.

H.-K. H. M.

9) Vgl. O. D. Skelton, Ph. D.; Het Socialisme, een critische ontleding (met voorwoord van Dr D. van Embden), uitgave Scheltema en Holkema, A'dam, bl. 79, 80.

10) K. Schilder, De Openbaring van Johannes en het Sociale leven. Uitgave W. D. Meinema, Delft, 2e druk 1925. Blz. 82.

11) Max Scheler, Vom Umsturz der Werte, 2e Aufl., Leipzig. Der neue Geist. Verlag 2, 1919, S. 252, aangehaald bij K. Schilder, a.w. bl. 95.

UIT DE SCHRIFT

Nemen, niet graaien.

Want de aarde is des Heeren, mitsgaders al haar volheid. 1 Cor. 10 : 26.

Het is vanouds onder ons een bekend gezegde, dat onze vrijheid ligt in onze gebondenheid, dat ons mogen niet te scheiden is van ons moeten, ons recht niet van onzen plicht, de „gave" niet van de „op-gave".

En practisch weet ieder wel zoo ongeveer, hoe hij dat verder beredeneeren moet; hoewel de diepste vragen in deze enkele korte volzinnetjes aangeraakt zijn, vragen, die toch ook weer de meesten onzer niet eens onder formule zouden kunnen brengen.

De hier bedoelde vragen worden in de Schrift herhaaldelijk aangeraakt. En een van die plaatsen is nu het tiende hoofdstuk van Paulus' eersten brief aan de Corinthiërs.

In het slot van dit hoofdstuk gaat het over de bekende twistvraag, die in den eersten tijd der christelijke kerk zoo herhaaldelijk opgekomen is: of het n.l. geoorloofd was, aan te zitten aan een diner, waarop vleesch geserveerd werd, dat eerst officiëel dienst gedaan had als offerande op het altaar der afgoden. Stel, dat een lid der kerk reeds heel lang geleden (in den tijd vóór zijn bekeering) opgenomen was in het bestuur van een of ander gilde, b.v. van het leerlooiersgilde ter plaatse; stel, dat dit gilde (later heetten ze toch ook meermalen St. Lucas, of iets dergelijks?) — stel, dat dit gilde genoemd was naar een of anderen heidenschen god of half-god, en dat het op zijn jaarfeest officiëel aan zijn beschermgod een offerdier wijdde, of door een kop-organisatie of door het stadsbestuur of andere instantie op gezette tijden werd uitgenoodigd mee te doen aan een publiek feest, niet zonder offers in den heidenschen tempel; en stel dan, dat des avonds een banket aangeboden werd, waarbij het vleesch van het geslachte offerbeest geserveerd werd; moest dan dit gemeentelid van de feesttafel wegloopen, vanwege zijn principiëel bezwaar tegen het eten van wat eerst door de handen van den heidenschen priester gegaan en door hem aan zijn goden „gewijd" was, of mocht hij blijven aanzitten, wetende, hij voor zichzelf, „dat een afgod niets is"? Deed hij het eerste, dan werd wel alle schijn vermeden, alsof hij protestloos al dien heidenschen rompslomp over zijn kant liet gaan, maar... dan werd hij meteen verantwoordelijk voor het verdwijnen van den invloed der christenen in het gildebestuur, wat toch een schadepost was: pro Rege! En volgde hij de andere gedragslijn, bleef hij kalm mee-feesten, had hij dan wel getuigd vóór zijn Koning? Had hij dan niet meegeholpen aan de verflauwing der grenzen en aan de saecularisatie van het christendom?

Het vraagstuk kwam op allerlei manieren de conscientie of de discussie dwingen; heusch niet alleen op déze manier. Maar juist daarom werd het een kerkelijk twistpunt: het probleem van vrijheid of gebondenheid, van scherpe antithese dan wel gemakkelijker en vlotter omgang met „andersdenkenden", drong zich dagelijks in allerlei vorm op. We kennen het nóg, op ons zendingsveld, in ons christelijk leven, in ons eigen verkeer met „de wereld". En het spitste destijds zich toe in de kwestie: afgodenoffervleesch eten, ja, dan neen?

* * *

Als nu de apostel Paulus de kerk van Corinthe in dezen zijn herderlijk vermaan geeft, dan doet hij, oud-leerling van Gamaliël, toch geen casuistische oplossing aan de hand. Hij leert de kerkleden zelfstandig „ieder geval te beoordeelen", en wekt hen op, telkens, wanneer het probleem zich voordoet, „tijd en wijze te weten". Sommigen vinden dit laatste een klein kunstje, en — zij werken met die leus speciaal den kant der vrijheid, der ongebondenheid, der „licentie" uit. Paulus doet dat niet. „Tijd en wijze weten", — dat stuwt een christenmensch àlle mogelijke kanten uit; het maakt alleen maar, dat men nooit met clichétermen (hoe noodzakelijk ook, en hoe gezegend ook) een konkrete situatie volledig schetsen of zijn problemen oplossen kan.

Aan den éénen kant is er een Groot Verlof, een Volledige Vergunning afgekondigd. Vleesch is vleesch; de scheikundige formule is precies dezelfde, of het nu zóó van den slager komt, dan wel eerst op een altaar gelegen heeft, ik weet niet waar. En een geloovige weet, dat het allemaal van Vader is. Van zijn eigen Vader, die in de hemelen is. En nu citeert Paulus een psalm; het is de aanhef van Psalm 24. De heele aarde, niet maar een afgeschoten plekje, is des HEEREN. Haar volheid, niet maar een stichtelijk reservaat is van mijn Bondsgod. Heel de rijkdom der wereld is van mijn eigen Vader, en niet alleen maar een eerste snede van den oogst, niet enkel maar een bloemlezing, niet slechts een keurgarve, heusch niet een essence, en daarmee afgeloopen. O neen — de aarde EN HAAR VOLHEID. De druiven en de reeën en de bloemen en de schoone lijnen en het gezonde vleesch en de lucht en de koralen, àlles. Groot Verlof: ik kan nergens komen, of ik ben in Vaders tuin. Want die groote Koning is mijn eigen Vader.

Maar nu moet ik dien mooien zin ook eens omkeeren. Mijn eigen Vader is de groote Koning. En ik ben óók Zijn onderdaan: Hij is mijn Rechter, en ik heb wel kinderrechten, en ik krijg wel een kinderdeel, en hij noemt dat wel erf-goed, omdat het zoo'n vast recht is, maar met dat al word ik toch nooit Zijn opvolger in mijn erfgenaam zijn: Hij geeft Zijn positie en dus Zijn Vader-eere aan mij niet. Hij blijft mijn Koning in der eeuwigheid. En dus moet ik het bekende woord ook zóó lezen in dien psalm: de aarde en haar volheid ZIJN DES HEEREN! Daar ligt de klem-